

Fontdevila, un català a l'*Heraldo de Madrid*

Amb Canalejas i Francos Rodríguez, fou un dels tres grans directors del diari

—Raimundo Díaz-Alejo—

No va ser gallec, polític i advocat com José Canalejas. Ni va ser madrileny i metge com José Francos Rodríguez. Però va ser, com ells, director d'*Heraldo de Madrid*, el diari que a les seves mans es va convertir en au fènix.

Manuel Fontdevila Cruixent va néixer a Granollers el 1888. La seva infància va coincidir amb l'acabament de la guerra civil del segle passat, i en la seva joventut va ser testimoni de la declinació d'Espanya davant de Washington, del fratricidi sindical i de les tràgiques jornades al Rif, esquitxades de les seves cròniques com a corresponsal de guerra a Europa, les juntes militars de defensa i l'ocàs d'Espanya al Marroc. A Barcelona va cursar Medicina, tot i que no va concloure'n la llicenciatura, seduït per les inquietuds del Paral·lel i perquè s'anava forjant, periodísticament, a *Tribuna*, *El Día Gráfico*, *El Intransigente*, *La Publicidad* i l'agència Havas. Prematurament vidu, va conviure amb Sara —germana de la seva traspassada esposa—, que es va cuidar del seu únic fill, Paco. (Aquest era a Cadis produint una pel·lícula quan va iniciar-se la contesa del 1936. Va ser detingut i, sense judici, un grup franquista el va assassinar pel fet de "ser fill del director d'*Heraldo de Madrid*").

Del Paral·lel al cafè Castilla

Del Paral·lel, Fontdevila va passar al cafè Castilla de Madrid, on es va traslladar per ser confeccionador d'*El Liberal* i poc després director d'*Heraldo de Madrid*, que molt aviat va sortir de la pre-agonia en què es trobava i es va posar al capdavant de tota la premsa estatal.

Amb *Heraldo de Madrid* va néixer un periodisme nou. Els seus lectors es convertien de vegades en protagonistes i sovint hi feien de periodistes. Des de Canalejas i Francos Rodríguez que el diari no assolía una popularitat tan assenyalada. Fontdevila es va envoltar de col·laboradors amb molta empena. La societat Editora Universal es va expandir i es va afirmar, tot i les persecucions, multes i suspensions. La guerra civil ho va engegar tot en orris. Va desaparèixer el diari i van desaparèixer els que el feien. Els usurpadors intentaren emmascarar-lo deixant-li com a títol *Madrid...* Però hi faltaven els "biplans", que feien "una informació cada nit"; hi faltaven els rumors i els "es diu que..." hi faltaven les enquestes com ara "Digue'm què menges i et diré com ets" (Valle-Inclán va respondre, sarcàsticament, que menjava carn humana que li enviaven enllaunada des de Moçambic), "La pena de mort" i "Espanya unitària, federal o autonòmica sense taifes".

El pas a la història

Els autors de la despulla, usurpació o barrabassada encara no han pagat la seva culpa. Dels diaris "assassinats" a causa de la contesa, solament han recuperat part dels seus béns els hereus d'Indalecio Prieto. La resta ha passat a la història. Va passar-hi Fontdevila, condecorat per la República, i hi passaren les seves col·laboracions amb Negrín com a secretari de la Junta de la Ciutat Universitària que va crear i dirigir Alfons XIII: les seves tertúlies en la direcció de l'*Heraldo* amb polítics com Amadeo Hurtado, Jaume Aiguadé, Miguel Santaló, Companys, Carner; amb artistes com Borràs, Xirgu, Gelabert, Blay, Rusiñol, Badia i Santacana. Rescato de l'oblit Ramon Franco. Els companys i col·laboradors de Manuel Fontdevila també van passar a la història. Crec que tots, menys dos: Carlos Sampelayo i jo mateix. Tots dos vam sortir de Madrid, d'Espanya, d'Europa i d'Amèrica. Com va sortir-

— **Després d'haver treballat a Barcelona en diaris com El Día Gráfico i La Publicidad, Manuel Fontdevila va marxar a Madrid** —

Portada de l'Heraldo del dia 11 d'agost del 1932, l'endemà del fracàs de la sanjurjada, en l'època que el diari va estar dirigit pel català Manuel Fontdevila.

ne Fontdevila. Fontdevila va passar per París, on va dirigir el setmanari *Cette Semaine*, amb l'ajut del mallorquí Limosner. Després es va traslladar, amb la seva inseparable Maruja, a Buenos Aires, on va ser adjunt de Natalio Botana, propietari de *Crítica* i d'*El Sol*, la direcció del qual va posar a mans del periodista de Granollers...

El periodista que no va voler ser metge

Desapareguts aquests diaris, el periodista que no havia volgut ser metge va acabar essent assessor i cap de premsa del ministre argentí de Salut Pública, doctor Carrillo.

Carlos Sampelayo (el seu germà Ramón va exercir el periodisme a *Noticias Gráficas* de Buenos Aires, on va morir) va seguir l'èxode per altres terres americanes i marroquines, fins que va recalcar a Barcelona, i va condensar en llibres una vida plena d'observacions i modesta. Jo no m'excloc de la desventura. Vaig passar per França, vaig tornar a Espanya com a corresponsal de *La Dépêche*, de Tolosa, vaig crear a París *Mundo Latino*, vaig anar a Buenos Aires, vaig recórrer Amèrica de dalt a baix dues vegades, vaig passar, com el Tenorio, pertot arreu, sense deixar mala memòria de mi. Recalo de tant en tant a Catalunya, i quan sóc a Barcelona, com un manxec com cal, recordo Cervantes, i si passo pel Paral·lel, hi veig Manuel Fontdevila, el periodista que no va voler ser metge. ●

Un diari que no va arribar al mig segle

—J.F.F.—

L'*Heraldo de Madrid* va començar-se a publicar el 29 d'octubre de 1890, promogut pel polític liberal José Canalejas, que en van ser el primer director. Canalejas morí assassinat per un anarquista el 1912 i aleshores la direcció del diari, que continuà en mans de la família Canalejas, passa a un altre polític liberal, José Francos Rodríguez, ministre d'Instrucció Pública en el primer govern de García Prieto i més tard de Gràcia i Justicia en el govern Maura de 1921.

A aquestes altures ja havia anat perdent bona part de la seva popularitat inicial. L'any 1927 es publicava amb només sis pàgines, però en fer-se'n càrrec Manuel Fontdevila, va anar augmentant-ne el nombre fins arribar a les 16, alhora que reduïa el format de set a cinc columnes. Va arribar a editar dues edicions, una al matí i l'altra al vespre. Tenia impremta pròpia, i incloïa una quantitat considerable de gravats. Va desaparèixer amb la guerra civil, i no va poder arribar, per poc, al mig segle d'existència. ●

— Fontdevila va treure l'*Heraldo* de la pre-agonia en què es trobava i el va aixecar a cotes de popularitat que feia temps que no assolía —